

JOSÉ RAMOS-HORTA

lekce 9

Lekce
o vytrvalosti
a patriotismu

Manuál pro pedagogy
JUNIOŘI / 1.-5. TŘÍDA

PEACEJAM
CZECH REPUBLIC

OBSAH

CÍLE.....	3
POZNEJ VÝCHODNÍ TIMOR.....	4
ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH.....	5
PROJEKT CTNOSTI.....	8
NOVÁ DOVEDNOST.....	9
REFLEXE.....	10
VÝZVA K AKCI.....	11
ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITY.....	14
ZDROJE.....	20
O KOM JSOU DALŠÍ LEKCE?.....	22

K LEKCI PATŘÍ

HRA

PREZENTACE
(POWER POINT)

OBRAZOVÉ
PŘÍLOHY

JOSÉ RAMOS-HORTA

LEKCE O VYTRVALOSTI A PATRIOTISMU

V této lekci se žáci dozvědí o životě a práci José Ramos-Horty z Východního Timoru a jeho umění řešit konflikty.

Český jazyk a literatura:

- › Porozumění životnímu příběhu José Ramos-Horty.
- › Rozšíření slovní zásoby a schopnost použít nová slova v diskusi při společném čtení.
- › Schopnost napsat věty bez pravopisných a gramatických chyb a sdílet svůj příspěvek s ostatními.
- › Schopnost přednést své tvrzení spolužákům a přesvědčit je o jeho pravdivosti.

Zeměpis, dějepis:

- › Určení kontinentu a země, z nichž José Ramos-Horta pochází, a seznámení se se státními symboly, krajinou, obyvateli, faunou a flórou.

Osobnostní a sociální výchova:

- › Schopnost řešení konfliktů prokázaná při interaktivním cvičení.
- › Osvojení znalosti a dovednosti spojené s vytrvalostí a schopnost popsat svoje pocity a porozumět jim.

POZNEJ VÝCHODNÍ TIMOR

Použijte mapu Jihovýchodní Asie nebo glóbus a ukažte, kde leží ostrov Timor a indonéské souostroví.

Ukažte žákům obrázky z Východního Timoru (krajina, zvířata, obyvatelé, tradiční oděv a jídlo viz obrazová příloha).

Diskusní otázky:

- › Co to znamená „souostroví“?
- › Co byste podle těchto obrázků řekli o Východním Timoru?
- › Čím se liší krajina nebo čím připomíná krajinu u nás?
- › Čím se podobají nebo jak se liší zvířata v porovnání se zvířaty žijícími u nás?
- › Čím se podobá a jak se liší způsob stravování a oblékání v porovnání se stravováním a oblékáním u nás?

Východní Timor, plným názvem Demokratická republika Východní Timor, zaujímá severovýchodní část ostrova Timor. Zbývající část Timoru patří k Indonésii. Ostrov Timor je součástí indonéského souostroví.

Státními symboly Východního Timoru jsou vlajka, státní znak a hymna.

Vlajka Východního Timoru je tvořena červeným listem o poměru stran 1:2 s černým klínem s vrcholem v první třetině délky listu, překrývajícím žlutý klín s vrcholem ve středu listu. V černém klínu je bílá pěticípá hvězda směřující jedním cípem k hornímu rohu listu. Černá barva představuje „tmářství, které je nutno překonat“, žlutá stopy kolonialismu v historii země, červená „úsilí za národní osvobození“ a hvězda „mír“ a „světlo, které provází“.

[znak](#)

Státní znak Východního Timoru, označovaný jako „belak“, má spíš podobu pečeti než klasického znaku.

[hymna](#)

Hymna Východního Timoru je píseň Pátria (česky *Vlast*). Poprvé byla hrána 28. listopadu 1975, když Východní Timor vyhlásil svou nezávislost na Portugalsku, jehož bylo území Východního Timoru kolonií.

[jazyk](#)

Portugalština je jeden z jazyků, jímž se na území Východního Timoru hovoří.

José Ramos-Horta by nás asi pozdravil slovem „Oi“ [vyslovujte: „oe“], což v portugalské znamená „ahoj“. Můžete zkusit společně s dětmi vyslovit.

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH

Dnes se seznámíme s neobyčejným mužem jménem José Ramos-Horta [vyslovujte: joe-say ramos-horta], který pochází z malé země s názvem Východní Timor. V lekci se dozvíme, jak José Ramos-Horta vyrůstal a jak lidem ve své zemi pomáhal řešit problémy v klidu a míru, bez násilí. Po seznámení s José Ramos-Hortou se také nám bude lépe dařit vnášet do třídy nebo komunity klid a pohodu.

NOBELOVA CENA MÍRU

José Ramos-Horta získal v roce 1996 Nobelovu cenu míru za svou celoživotní práci spojenou s nastolením míru ve Východním Timoru. Díky tomu se celý svět začal zajímat o problémy v této zemi.

DĚTSTVÍ

José Ramos-Horta se narodil 26. prosince 1949 v Dili, hlavním městě Východního Timoru. Společně s 11 sourozenci vyrůstali v malém domku z palmových větví a s plechovou střechou, na kterou vždy velmi hlučně dopadaly dešťové kapky.

Jeho maminka se narodila v Timoru a tatínek byl Portugalec. Východní Timor byl totiž portugalskou kolonií, a tak v něm žilo i hodně Portugalců. Portugalsko je země v Evropě ležící vedle Španělska. Před staletími se Portugalsko zmocnilo Východního Timoru a udělalo si z něj kolonii, přestože byl Východní Timor tak daleko.

Víte, co je to kolonie?

(Kolonie je skupina obyvatel nebo území, které jsou součástí jiné, mnohdy i velmi vzdálené země. Existují různé typy kolonií. Někdy lidé odcházejí žít na jiné místo a založí kolonii, jindy se nějaká země zmocní jiné země a udělá z ní svoji součást. Východní Timor je příkladem druhého typu kolonií.)

Už jako malý chlapec José procestoval celý ostrov křížem krážem, občas na nákladáku obklopen prasaty, kozami a slepicemi, někdy na motorce a jindy na poníkovi. Svou zemi znal tak dobře jako svoje boty. Miloval příběhy a legendy, které se o ostrově tradovaly a vyprávěly. Ostrovu Timor se např. někdy říká "Krokodýlí ostrov". Podle legendy to dříve nebyl ostrov, ale gigantický krokodýl.

Podívejte se znovu na mapu Timoru. Všimnete si, proč lidem připomínal obrovského krokodýla?

Josého dětství provázela řada dalších legend a příběhů. Ve vesnici Laklubar [vyslovuje: „lak-loo-bar“], v níž José vyrůstal, např. tvrdily maminky svým dětem, že miminka přicházejí na svět z řeky. Když se měl tedy narodit Josého bratr Nuno, vyslala maminka Josého a ostatní sourozence s ranečkem jídla na piknik k řece, aby tam čekali na příchod děťátka.

José se sourozenci pospíchali k řece a čekali, až miminko připluje. Čekali celý den a zmocňovalo se jich obrovské vzrušení, kdykoli viděli něco připlouvat. Ale byly to vždy pouze větvičky, plující ptáci, avšak žádná miminka. Když se setmělo, vypravili se zpět domů, smutní z toho, že žádný bratříček ani sestřička nepřišli. U domu však uslyšeli dětský křik. Byl to Nuno, jejich nový bratříček.

Vyprávějí se u vás v rodině nějaké příběhy nebo legendy?

Když byl José malý, vyrůstal v domě, kde bylo velmi živo a rušno, spolu se sourozenci a ostatními příbuznými. Se svou rodinou byl velmi rád, ale občas měl pocit, že ho přehlížejí nebo ho odstrkují.

Jednoho dne pekla maminka koláč pro vzácného hosta, který je měl navštívit. Když se nedívala, strčil José prst do mísy a pokusil se ukrást trochu těsta. Maminka se rozzlobila a křičela: „Běž pryč! Vypadni!“ Josému tehdy vyhrkly slzy z očí a utekl do předzahrádky se slovy: „Nikdo mě nemá rád!“ Křičel to hlasitěji a hlasitěji. A když si ho pořád nikdo nevšímal, rozhodl se, že si lehne na travnatý pás uprostřed silnice. Nehrozilo, že by ho něco přejelo, protože do vesnice tehdy zajel nákladák či automobil nanejvýš jednou za rok. Tak ležel až do setmění, dokud se na obloze neobjevily první hvězdy.

Pozoroval oblohu a počítal hvězdy. Najednou si uvědomil, jak pošetile se zachoval. Samozřejmě že ho maminka i další členové rodiny milovali. Prostě to přehnal. Měli jen práce až nad hlavu, a on jim nijak nepomáhal.

Co to znamená, když někdo „přehnaně zareaguje“?

Zareagovali jste někdy přehnaně v rozrušení nebo ve vzteku?

V sedmi letech poslali rodiče Josého na internátní školu v Soibadě. Soibada [vyslovuje: „Soy-bada“] byla vesnička daleko od měst a velkoměst.

Hodně tam pršelo, a proto tam rostlo mnoho zeleně v podobě rozmanitých dřevin a bylin. Na druhé straně déšť velmi komplikoval docházku do školy. Cesty byly často rozmoklé a blátivé, takže po nich stěží přecházeli i poníci, na nichž chlapci jezdili do školy. Strava ve školní jídelně byla hrozná. José a další studenti se tam živili převážně kukuřicí, mnohdy starou a shnilou, nedostávali zeleninu ani maso.

José a jeho spolužáci v Soibadě museli jíst převážně kukuřici. Napadá vás, co všechno by se z kukuřice dalo uvařit?

KONFLIKTY VE VÝCHODNÍM TIMORU

Když José vyrůstal, byl Východní Timor poklidným místem. V roce 1974, když bylo Josému 25 let, prohlásilo Portugalsko, že Východní Timor už nadále není jednou z jejich kolonií. Obyvatelé ostrova jásali a velmi vítali, že se mohou stát svobodnou zemí. Indonésie, rozlehlá sousední země, však měla jiné plány. Zamýšlela, že se Východního Timoru zmocní.

Mnoho lidí si přálo, aby byl Východní Timor nezávislý. Část z nich pověřila Josého, aby se vypravil a informoval Organizaci spojených národů (OSN) o tom, co se ve Východním Timoru děje. Organizace OSN je společenství lidí z celého světa, kteří se setkávají proto, aby spolu hovořili o problémech v různých zemích a napomáhali je vyřešit. José tedy odletěl do Ameriky, protože právě tam, v New Yorku, OSN sídlí. Když tam přiletěl, právě sněžilo. Nikdy předtím sníh neviděl. Bylo mu jasné, jak je daleko od svého rodného domova na tropickém ostrově.

José požádal organizaci OSN o pomoc. Ačkoli byl nejmladší osobou, která se na organizaci OSN kdy obrátila, přijali na jeho podnět rozhodnutí o tom, že má Východní Timor právo být samostatnou zemí. Indonésie to však nerespektovala. José požadoval, aby světové špičky Indonésii přesvědčily a ta od invaze do Východního Timoru upustila. V roce 1975, 30 dní poté, co José Východní Timor opustil, zaútočila Indonésie na Východní Timor a mnoho lidí při tom zemřelo.

Následujících 24 let strávil José úsilím přimět svět, aby jeho malá zemi pomohl. Po celou tu dobu se José nesměl vrátit domů. Usiloval tedy o mír ve Východním Timoru mimo svou rodnou zemi. José byl velký patriot, což znamená, že svou zemi velmi miloval, a byl ochoten strávit celý svůj život ve snaze o to, aby se z Východního Timoru stalo to nejlepší místo, jakým může být.

ÚSILÍ O MÍR

V roce 1996 José Ramos-Horta získal Nobelovu cenu míru za svou celoživotní práci spojenou s nastolením míru ve Východním Timoru. Když vám udělí Nobelovu cenu za mír, hned vám všichni věnují velkou pozornost a váš příběh obletí svět. Konečně se tedy svět, díky Nobelově ceně míru, začal zajímat o problémy ve Východním Timoru.

AKTUÁLNÍ SITUACE

Dne 28. listopadu 1975 vyhlásila portugalská kolonie Východní Timor svou nezávislost na Portugalsku. Samostatnou zemí se však nestala, protože tam vnikli indonéští vojáci a okupovali ji. Během 24 let zemřelo ve Východním Timoru ve válce s Indonésií 250 000 lidí.

Dne 20. května 2002 se Východní Timor stal oficiálně svým vlastním pánem, samostatnou a nezávislou zemí. Stal se nejmladší demokratickou zemí na světě. José Ramos-Horta sehrál při ukončení násilí ve Východním Timoru zásadní roli a významně napomohl tomu, aby se Východní Timor stal samostatným.

Aktuálně je podruhé prezidentem Východního Timoru a přežil v prvním funkčním období atentát.

Diskusní otázky:

-
- › Jaké frazeologismy jste v Josého životním příběhu slyšeli? (Např. *Svou zemi znal tak dobře jako svoje boty.* – případně si můžete příběh znovu přečíst a výrazy v něm vyhledat.)
 - › Napadají vás další ustálená slovní spojení, která jste někdy slyšeli nebo je sami používáte?
 - › Jak vypadal dům, ve kterém José vyrůstal? Můžete jej nakreslit.
 - › Kdo je patriot? Dokážete popsat, o co se snaží nebo na čem mu záleží?

PROJEKT CTNOSTI

Úvod a diskuse

Na základě příběhu debatujte s žáky o **ctnostech** José Ramos-Horty. Jaké ctnosti vás napadají?

- VYTRVALOST
- LÁSKA K VLASTI
- ODVAHA
- SMYSL PRO SPRAVEDLNOST
- UMĚNÍ ŘEŠIT KONFLIKTY

VYTRVALOST

Případně jiné ctnosti, které vyplynou z debaty.

Zadání

I. Rozdělte děti do malých skupin a nechte je vybrat si jedno slovo z výše uvedených. Děti mají za úkol:

- › Zjistit význam těchto slov.
- › Propojit význam slov se svojí praktickou zkušeností – kdy zažily vytrvalost, odvahu, smysl pro spravedlnost, lásku k vlasti?
- › Vyjmenovat osoby v jejich okolí, které se chovají vytrvale, odvážně, spravedlivě, dokazují lásku k vlasti. Jak se u těchto lidí uvedené kvality projevují?

› **Dokáží děti samy u sebe rozpoznat tyto kvality?**

Vyzvěte je, aby si do příští lekce připravily svůj vlastní skupinový výstup (prezentaci, plakát...) na jedno z těchto témat.

nebo

II. Zaměřte se s dětmi na jednu ctnost, např. VYTRVALOST:

› **Mohli byste uvést nějaké příklady VYTRVALOSTI u vás ve třídě?**

› **Jak se projevuje VYTRVALOST u vás doma?**

› **Proč je VYTRVALOST důležitá?**

› **Jak by vám VYTRVALOST mohla ve vašem životě pomoci?**

NOVÁ DOVEDNOST

VYTRVALOST

José se vytrvale snažil o to, aby lidé po celém světě porozuměli situaci ve Východním Timoru. Nesčetněkrát při tom pociťoval smutek, vztek, osamění a vzrušení. Musel na sobě tvrdě pracovat, aby porozuměl vlastním pocitům i pocitům okolí. Díky tomu pak zůstával v klidu a jednal laskavě, kdykoli rozmlouval s důležitými lídry po celém světě.

ZKOUMÁNÍ EMOCÍ A POCITŮ

Diskusní otázky:

› **Co jsou to pocity? Uvádějte různé emoce a pocity.**
(Např. smutek, rozzlobení, spokojenost)

› **Jakým způsobem projevujete pocity? (Existují zpravidla tři způsoby, jimiž dáváme najevo své emoce: výrazem obličeje, slovy a prostřednictvím těla.)**

› **Ukažte mi, co děláte, když cítíte nadšení nebo radost?**
Co se děje v obličeji? Jak reaguje tělo? Kde v těle tento pocit cítíte?
Co při tom říkáte?

VYBARVUJEME SVÉ POCITY

I. Pojdme si zkusit své pocity vybarvit. Vyberte ke každému z následujících pocitů nějakou barvu a vyznačte na pracovním listu. Řešení zatím nikomu neukazujte, pouze je napište do uvedených řádků.

- › Jakou barvu má strach, obavy?
- › Jakou barvu má nadšení, vzrušení?
- › Jakou barvu má vztek, naštvanost?
- › Jakou barvu má smutek?
- › Jakou barvu má láska?

II. Nyní popřemýšlejte o tom, kde v těle každý z těchto pocitů cítíte, a znázorněte to na obrázku postavy. Pokud se např. domníváte, že jsou štěstí a spokojenost „růžové“ a cítíte je v pažích, vybarvěte paže tištěné postavy růžovou pastelkou. (Na vybarvování postav ponechte žákům 5 minut.)

III. Sdílejte své pocity: nyní se otočte k sousedovi a porovnejte své obrázky.

- › Zvolili jste u nějakého pocitu stejnou barvu?
- › Vybarvili jste některou z částí těla stejně?
- › Co jste se o svých pocitech dozvěděli?
- › Proč je důležité si své pocity uvědomovat a rozumět jim?
- › Co jste zjistili o pocitech ostatních žáků?

Reflexe:

- › Podle čeho můžete říci, jak se druzí cítí?
- › Podle čeho poznáte, že je kamarád smutný?
- › Jak víte, že se na vás maminka, tatínek nebo kdokoli jiný, kdo se o vás stará, zlobí?
- › Jak při tom vypadá jejich obličej?
- › Co při tom mohou říkat?
- › Jak byste jim mohli odpovědět?

REFLEXE

Je důležité, aby se žáci naučili rozlišovat mezi:

- **skutečností** (vědomostmi),
- **výkladem skutečnosti** (její analýzou),
- **vlastním názorem** (hodnocením),
- **aplikací vědomostí na okolní svět** (a jejich využitím v praxi).

Pomocí těchto diskusních podnětů (otázek) vedte žáky ve třídě k debatě a zamyšlení.

1/ CO? > FAKTA

- › VĚDOMOSTI, které žáci získali.
- › Uveďte fakta, definujte, popište, označte, seřadte, vyjmenujte.

2/ CO Z TOHO VYPLÝVÁ? > ANALÝZA a SYNTÉZA

- › Rozčleňte informace, vyvoďte závěry, názorně ukažte (doložte příklady), nastiňte (popište), porovnejte, uveďte rozdíly, aplikujte předchozí vědomosti.

3/ CO TOMU ŘÍKÁTE? > ZÁVĚRY, ZHODNOCENÍ

- › Podrobení kritice, osobní hodnoty a názory.

4/ CO BUDE DÁL? > VYUŽITÍ V PRAXI

- › Rozvoj dovedností, řešení problémů, vymyšlení projektů.

METODIKA ZÁVĚREČNÉHO SHRNUÍ

Vědomosti: Co jste se dozvěděli o José Ramos-Hortovi? Co víte o kolonialismu, OSN a Východním Timoru?

Analýza/syntéza: Bylo Josého dětství jiné než to vaše? V čem se jeho život podobal tomu, jak žijete vy? Máte něco, co on neměl?

Jak docílil José toho, že jeho vlast získala samostatnost uznávanou ostatními státy?

(Svou vytrvalostí a prosazováním spravedlnosti při jednáních s důležitými lidmi po celém světě. A také tím, že miloval svou vlast a dělal vše pro její dobro.)

Závěr: Co byste navrhovali udělat vy pro větší spravedlnost na zemi, příp. pro mír okolo vás?

Využití v praxi: Víte ve vašem okolí o nějaké nespravedlnosti? Chtěli jste pomoci ji napravit? Napadá vás, jak to udělat poté, co jste se dozvěděli Josého příběh?

VÝZVA K AKCI

„BUĎME VYTRVALÍ“

V programu PeaceJam vybízíme žáky k vytváření vlastních projektů pro školu nebo komunitu v rámci kampaně „Jedna miliarda aktů míru“ – „One Billion Acts of Peace“.

Jedná se o celosvětovou občanskou aktivitu v čele s laureáty Nobelovy ceny míru, která se zabývá aktuálními problémy, s nimiž se v dnešní době potýkáme.

Můžete použít leták vytvořený u příležitosti Mezinárodního dne boje proti kolonialismu a vyzvat děti k využití vlastních nápadů, jak se díky vytrvalosti můžou zasadit o spravedlnost pro země a národy, nad kterými má nadvládu někdo jiný.

Tipy na to, jak správně odhadnout, co vaše okolí potřebuje, aneb jak využít přístup UČENÍ V AKCI – SERVICE LEARNING (SL), naleznete v Metodické příručce pro pedagogy.

Použijte náš leták, viz obrazová příloha.

TIP NA KONKRÉTNÍ AKCI

JOSÉHO VÝZVA K AKCI: VYMÝCENÍ EXTRÉMNÍ CHUDOBY

Svět nemůže být bezpečný, dokud jsou v něm miliardy lidí donuceny žít za méně než 1 dolar denně, bez přístřeší, jídla nebo vzdělání. Budeme-li spolupracovat, můžeme extrémní chudobu ze života lidí vymýtit.

Nadace spojených národů

Nadace spojených národů vznikla v roce 1945, tedy krátce po 2. světové válce. U jejího vzniku stálo 21 zemí, které chtěly zajistit, aby se už nikdy v budoucnu znovu neopakovaly hrůzné světové války. Chtěly nalézt způsoby, jak by země mohly spolupracovat a budovat světový mír. Společně tehdy napsaly: „My, národy OSN, jsme předurčené k tomu, abychom chránily příští generace před válečnými hrůzami.“ V současné době je členem OSN 191 zemí, tedy téměř všechny národy světa.

Organizaci spojených národů se zkráceně říká OSN. Má čtyři úkoly:

1. Budovat mír a bezpečí po celém světě. Např. pokud někde vypukne válka, může OSN pomoci tím, že tam každý z jejích členů vyšle do boje své vojáky.
2. Budovat přátelské postoje mezi národy, což zahrnuje také pomoc zemím, jako je Východní Timor, na cestě k nezávislosti.
3. Řešit problémy, které tíží svět. To zahrnuje zlepšovat životní podmínky lidí a stát se mluvčím těch, kteří nemají žádná práva (např. právo na život, bezpečí nebo volební právo).
4. Pomáhat všem zemím na světě, aby spolupracovaly a udržovaly mír.

Nadace spojených národů není vládou světa ani nevytváří žádné zákony. Pomáhá však řešit konflikty nebo boje mezi zeměmi (případně uvnitř země) a vytváří pravidla, jak by země měly jednat a vystupovat. Všechny členské země OSN, velké nebo malé, bohaté či chudé, mohou o pravidlech hlasovat.

Nadace OSN má mnoho programů, které pomáhají lidem po celém světě.

Děti ve věku 9–10 let mohou začít u průzkumu nadace OSN a jejích programů.

Pravděpodobně budete znát Dětský fond Nadace spojených národů UNICEF. Kolik z vás už do něj přispělo?

Příprava:

- Zadejte žákům, aby vymysleli název pro vlastní „organizaci spojených národů“ (např. „Spojené třídy Základní školy XZ“).
- Žáci rozhodnou o účelu své nadace na základě 1–3 aktivit, které budou prosazovat (s nápady ohledně náplně činnosti mohou přicházet metodou brainstormingu), např. budovat mír, hájit lidská práva a pomáhat řešit problémy.
- Žáci si mohou vybrat 2–3 problémy/záležitosti, které je potřeba vyřešit, a poté se zapojit do formální třídní diskuse, při níž se bude rozhodovat o té nejnaléhavější z nich.
- Žáci pátrají ve škole nebo v komunitě po možných obtížích a konfliktech, záležitostech spojených s lidskými právy nebo budováním míru a bezpečí. Možná se budou chtít připojit k Josého výzvě k akci, tedy omezování chudoby. Mohou udělat krátký průzkum na hřišti, udělat interview s ředitelem a dalšími osobami, zeptat se v jiných třídách, zda mají nápady nebo záležitosti, které je třeba projednat, případně se jen procházet a všimnout si, co se děje v okolí.

(Můžete žáky rozdělit na menší skupiny, přičemž každá z nich bude shromažďovat informace s využitím jedné z těchto strategií.)

billion acts

Akce:

- V jednoduchém projektu učení se v akci mohou žáci přednášet jiným žákům nebo komunitě o organizaci OSN.
- Žáci uspořádají zasedání Rady nadace OSN, aby „vyhodnotili potřeby“ tak, jak si je stanovili, a rozhodli se, na čem budou pracovat.
- Na základě zdrojů ke kurikulu žáci navrhnu a uskuteční vlastní projekt učení se v akci.

Reflexe a slavnostní událost:

- Požádejte žáky, aby popřemýšleli, pohovořili nebo napsali o tom, proč je nadace OSN důležitá, o výzvách, jimž čelili při rozhodování ohledně toho, na čem pracovat, a zda si myslí, že členové OSN v New Yorku stojí před podobnými výzvami, nebo ne.
- Nechte žáky, aby ve škole nebo v komunitě přijali usnesení nadace OSN, které by se vztahovalo k projektu učení se v akci (např. „Žáci základní školy mají právo na čistotu a bezpečí ve třídách.“)
- Na oslavu podpisu usnesení OSN si mohou pozvat rodiče, starostu, ředitele školy či jinou skupinu a usnesení vyvěsit ve škole.

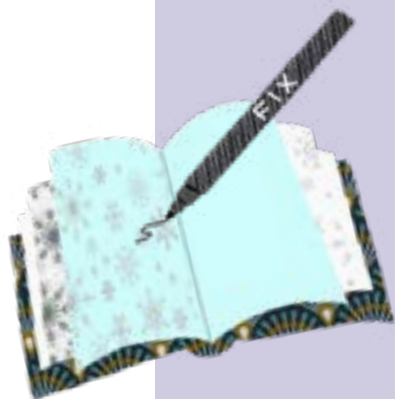

ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITY

Oblast

Aktivity

PSANÍ

(Další možnosti viz kapitola Zdroje a podklady k této části.)

Vyprávění (popis)

Nechte žáky vyprávět o tom, jak někdy museli projevít vytrvalost a opravdu se dlouho usilovně snažit, ačkoli to pro ně nebylo vůbec snadné.

Vyprávění (příběh)

Legendy mají ve Východním Timoru důležité místo. Přečtete žákům Legendu o krokodýlovi a poproste je, aby ve skupinkách po 2 nebo po 3 napsali legendu o své rodné zemi.

Chtěli byste raději...

Zeptejte se žáků, zda by byli raději v roli Josého, který musel ve věku 25 let Východní Timor opustit a téměř po 30 let žít daleko od své rodiny a domoviny, nebo by byli raději jeho rodinou, která na 30 let ve Východním Timoru uvízla ve válce a těžkých časech. Ať si žáci vyberou jednu z variant a napíší, proč by jí dali přednost. Mají podložit svou volbu nejméně 2 důvody.

Porovnání

Žáci mají porovnat svoji školu se školou, do níž chodil José, a pokusit se najít rozdíly. Do levého sloupce na listu papíru zapisují „to, co je stejné“ a do pravého „to, co se liší“.

ÚSTNÍ PROJEV

Formulace otázek

Pomozte žákům správně formulovat otázky.

Získávání informací

Metodou brainstormingu nechte žáky navrhnout slova nebo otázky, díky nimž se dají zjistit informace. (Např.: Kdo? Co? Kde? Kdy? Proč?)

Zjišťovací a doplňovací otázky

Pomozte žákům pochopit rozdíl mezi zjišťovacími a doplňovacími otázkami. Např.: na zjišťovací otázky odpovídáme slovy „ano/ne“ a pomocí doplňovacích otázek získáváme doplňující informace.

Oblast

Aktivity

Přečtěte příklady zjišťovacích a doplňovacích otázek:

Zjišťovací otázky:

Stalo se to dnes?
Máš ráda hrozny?
Jsi smutná?

Doplňovací otázky:

Jak se to stalo?
Proč máš rád hrozny?
Řekneš mi k tomu něco?

Pomocí techniky brainstormingu žáci uvádějí další příklady zjišťovacích a doplňovacích otázek. Vysvětlíte jim, že oba typy otázek jsou velmi důležité.

Hlavní myšlenka

Vhodně položené otázky nás přivedou k tomu, co se chceme dozvědět. Např. k dalším podrobnostem, které potřebujeme znát.

Interview

Nejdříve nechte žáky, aby si technikou brainstormingu sepsali seznam zjišťovacích a doplňovacích otázek, na které se chtějí zeptat (např. ohledně bydliště, rodiny, oblíbených knih a důvodu, proč se jim líbí právě tyto knihy). Poté je nechte vytvořit dvojice. Budou se jeden druhého ptát a procvičovat si nové dotazovací dovednosti.

Jsou mapy aktuální?

Žáci podrobí průzkumu různé mapy ve třídě nebo atlasy z knihovny a zjistí, kde se Východní Timor znázorňuje už jako nezávislá země, a na kterých je ještě součástí Indie.

Zjistěte fakta o zvířectvu a rostlinstvu Východního Timoru

Nejdříve si udělejte lekce na téma „Život na rovníku“ a „Stanovení hypotéz“ (viz část Přírodní a technické vědy). Žáci vysloví hypotézy ohledně rostlin a zvířat, s nimiž by se mohli setkat ve Východním Timoru vzhledem k jeho poloze u rovníku. Poté podrobí průzkumu oblasti Východního Timoru, aby se přesvědčili, zda jejich hypotézy byly správné.

SPOLEČENSKÉ VĚDY

Zeměpisná šířka a délka

Uveďte lekci tím, že držíte v rukou míč. Požádejte žáky, aby na něm vybrali nějaký bod a popsali ho ostatním ve třídě, aniž by na něj ukázali. To je velice obtížné, pokud bychom k tomu nemohli využít nějaké referenční body nebo značky. Stejně tak je tomu u zeměkoule, a tak už první tvůrci

Oblast

Aktivity

map přišli s mřížkovým systémem napomáhajícím lokalizovat místa na zemském povrchu.

Nechte žáky, ať si prohlédnou mapu světa nebo glóbus a najdou na nich svislé a vodorovné linie. Vysvětlete jim, že vodorovné čáry táhnoucí se od východu na západ jsou liniemi zeměpisné šířky a svislé čáry představují linie zeměpisné délky.

Ujistěte se, že si je nepředstavují jako skutečné linie vyznačené na zemském povrchu.

Nechte žáky lokalizovat místo svého bydliště a určit jeho zeměpisnou šířku a délku.

Poté je nechte přibližně určit zeměpisnou šířku a délku Východního Timoru.

Mapy a vlajka

Žáci si vybarví mapu Východního Timoru (užívá se rovněž označení Timor Leste) a vyznačí v ní větší města a významné orientační body.

Poté si vymalují vlajku Východního Timoru a zjistí význam jejích barev a symbolů. Viz www.enchantedlearning.com/geography/flags/colours.shtml.

MATEMATIKA

Zlomky

Při probírání zeměpisu Východního Timoru uveďte žáky do tematiky zlomků: Východní Timor zaujímá východní **polovinu** ostrova Timor. Vysvětlete žákům, že každá část ostrova z něj zaujímá určitý zlomek.

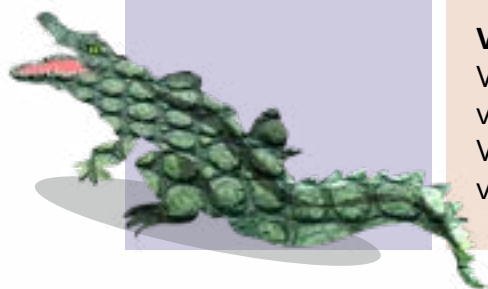
Poté je naučte, jak se zlomky vyjadřují (*pište a kreslete na tabuli, žáci píší a kreslí na papír*):

- › Vezměme si nějaký tvar, např. čtverec.
 - › Teď ho rozdělíme na stejné části.
 - › Nyní si jednu z těchto částí vyšrafujte tužkou.
 - › Vyšrafovanou část zapište pomocí zlomku.
- Poté vypracujte pracovní list se zlomky z kapitoly Zdroje a podklady.

Využití

Vyjádřete zlomkem počet dívek z celkového počtu žáků ve třídě.

Vyjádřete zlomkem počet chlapců z celkového počtu žáků ve třídě.

Oblast

PŘÍRODNÍ A TECHNICKÉ VĚDY

Aktivity

Život na rovníku

Nechte žáky zjistit, jaké to je v oblasti rovníku (např. silné sluneční záření po celý rok, ale také hodně srážek a horko). Jaký vliv mají tyto faktory na rostliny, zvířata, počasí a život?

Stanovení hypotéz

Požádejte žáky, aby na základě zeměpisné šířky a délky Východního Timoru a jeho blízkosti u rovníku vyslovili hypotézy ohledně toho, jak to tam může vypadat? Jaké tam bude počasí? Jaká krajina (poušť, deštivý prales, travnaté pláně)? Jaké druhy rostlin? Jaké druhy zvířat?

Topografické mapy

Žáci si prohlédnou topografickou mapu Východního Timoru. Vysvětlíte jim, jak různé barevné odstíny nebo linie znázorňují různou nadmořskou výšku nebo vlastnosti krajiny, a poté je nechte vyhledat různé části Východního Timoru. (Např.: Uprostřed ostrova jsou hory. Jak je to znázorněno na topografické mapě?)

HUDEBNÍ VÝCHOVA

Pustte dětem ukázky hudby z Východního Timoru. (Viz seznam hudebních děl v kapitole Zdroje a podklady.)

VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ VÝCHOVA

Vytrvalost a pocity

Požádejte žáky, aby popřemýšleli o nějakém období, kdy se museli opravdu usilovně snažit, aby něčeho dosáhli. Vybavují si např. chvíli, kdy už to chtěli vzdát? Vzdali to, a nebo to dále zkoušeli? Pamatují si, jaké pocity v té době zažívali?

Námět:

1. Pro inspiraci si se žáky můžete pustit video s knížkou My Many Coloured Days od Dr. Seuss s hlasovým doprovodem v angličtině:

<https://www.youtube.com/watch?v=Lum83DLPXlw>

2. Pocity, které žáci sdíleli, zapisujte na tabuli.

3. Rozdějte fixy, voskovky, pastelky, papíry, tkaniny, knoflíky nebo další druhy materiálu s různou strukturou.

4. Žáci mají za úkol vytvořit umělecké dílo z tvarů, barev a různých druhů materiálu na téma „vytrvalost, houževnatost“. Jak tyto barvy, tvary a struktura materiálů

Oblast	Aktivity
	<p>vyjadřují to, jak se cítili ve chvíli, když o něco tvrdě usilovali a nevzdávali se?</p> <p>Skupinová práce Žáci si ve skupinkách procvičí schopnost naslouchat při poslechu vysvětlení spolužáka, proč zvolil konkrétní barvy a struktury materiálů.</p> <p>Formulace dotazů Poté, co si vyslechnou vysvětlení, nechte žáky, aby se spolužáka zeptali na dvě otázky.</p>
<p>UČENÍ SE V AKCI A CELOSVĚTOVÁ VÝZVA K AKCI</p>	<p>Aktualizace map a informačních zdrojů Žáci si mohou projít mapy a informační zdroje u nich ve třídě či knihovně a zkontrolovat, zda se tam Východní Timor správně znázorňuje a prezentuje jako nezávislá země. Poté mohou např. vybrat peníze na aktualizaci informačních zdrojů, vyznačit změny do příslušných dokumentů nebo připravit ve školní knihovně vzdělávací výstavku o Východním Timoru.</p> <p>Pomoc s řešením problémů ve Východním Timoru Východní Timor je jednou z nejchudších zemí světa, a tak se nabízí řada projektů, kterým by se žáci mohli věnovat a tamním lidem pomoci.</p> <ul style="list-style-type: none"> › Školní docházka – 46 % jedenáctiletých a starších dětí nikdy nechodilo do školy a nenaučilo se číst ani psát. Žáci mohou uspořádat sbírku a některému z dětí přispět na školu. › Pomůcky – Dětem ve Východním Timoru chybí základní školní pomůcky. Žáci mohou vybírat peníze na školní pomůcky pro školu ve Východním Timoru. (Viz další informace na http://bairopiteclinic.tripod.com/sunrise_5.htm) › Sítě proti hmyzu – Řada dospělých i dětí v Jihovýchodní Asii onemocní malárií nebo horečkou dengue, což jsou nemoci přenášené hmyzem. Žáci mohou uspořádat sbírku a zakoupit sítě proti hmyzu pro děti z Východního Timoru. (Další nápady viz https://www.un.org/millenniumgoals/.) › Boj proti chudobě – Hodně lidí nemá ani ponětí o důsledcích, a dokonce ani existenci chudoby v dneš-

Oblast

Aktivity

ním světě. Nechte žáky, aby se tématu chudoby a programům na zmírnění chudoby věnovali hlouběji. Navrhnete jim, aby si vybrali některý z projektů, které se zaměřují na hlavní příčiny chudoby ve světě.

DOPORUČENÁ ČETBA

- Soukupová, P. (2022). *Klub divných dětí*. Brno: Host
- Suchá, R., & Chlupíková, E. (2022). *Léčivé pohádky pro dětskou duši*. Brno: CPress
- Troiano, R. (2018). *20 výjimečných dívek, které změnilý svět* (I. Šifaldová, překl.). Praha: Rebo. (Originál byl publikován v roce 2018 pod názvem *20 bambine straordinarie che hanno cambiato il mondo*)
- Olivieri, J., & Trojano, R. (2018). *20 výjimečných kluků, kteří změnili svět* (I. Šifaldová, překl.). Praha: Rebo. (Originál byl publikován v roce 2018 pod názvem *20 Ragazzi Straordinari Che Hanno Cambiato Il Mondo*)
- Vopěnka, M. (2012). *Spící spravedlnost*. Praha: Fragment

ZAHRANIČNÍ ZDROJE:

- Giffen, K., & DeMatteis, J. M., & Maguire, K. (2006). *Dříve známý jako Liga spravedlnosti* (M. Bronec, překl.). Praha: Crew. (Originál byl publikován v roce 2004 pod názvem *Formerly Known as the Justice League*)

Greenlees, D. (2007, 11. května). East Timor hopes new leader will heal divisions. *The New York Times*. Dostupné z <https://www.nytimes.com/2007/05/11/world/asia/11iht-timor.1.5666056.html>

The associated Press. (2007, 24. února). Nobel laureate Jose Ramos-Horta to run for president in East Timor. *International Herald Tribune*. Dostupné z <https://web.archive.org/web/20070906092933/http://www.iht.com/articles/ap/2007/02/25/asia/AS-GEN-East-Timor-Elections-Ramos-Horta.php>

Kolektiv autorů. (2022, 19. května). Nobel winner Jose Ramos-Horta sworn in as East Timor president. Al Jazeera Media Network. Dostupné z <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/19/nobel-winner-jose-ramos-horta-sworn-in-as-east-timor-president>

SEZNAM HUDEBNÍCH DĚL

Hymna:

National anthem of East Timor. (2023, 31. května). In Wikimedia Commons. Dostupné z https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:National_anthem_of_East_Timor#

Populární hudba Východního Timoru:

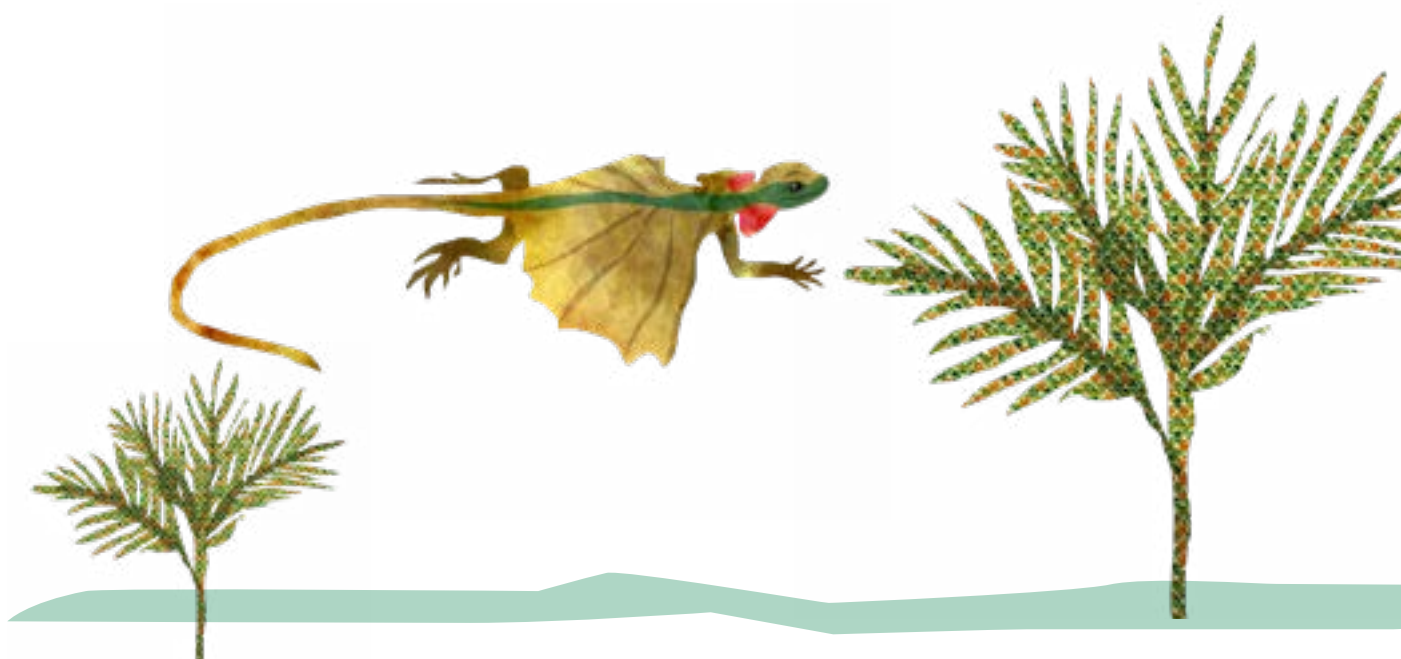
Online Radio Box. [webová stránka]. (n.d.). Dostupné z <https://onlineradiobox.com/tl/liberdade/?cs=tl.liberdade&played=1>

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- José Ramos-Horta. (2023, 31. května). In *Wikipedie*. Dostupné z https://cs.wikipedia.org/wiki/Jos%C3%A9_Ramos-Horta
- José Ramos-Horta. (2023, 31. května). In *Britannica*. Dostupné z <https://www.britannica.com/biography/Jose-Ramos-Horta>
- *José Ramos-Horta* [webová stránka]. (n.d.). Dostupné z <https://ramoshorta.com/>
- *The Nobel Prize* [webová stránka]. (n.d.). Dostupné z <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1996/ramos-horta/facts/>

ODKAZY NA YOUTUBE:

- Sky Travel. (2021, 19. září). *Top 10 Things To Do In Timor Leste | Travel Video | SKY Travel* [videosoubor]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=9IMLswlRlJM>
- Missio. [Missio CZ]. (2019, 10. listopadu). *Nerušilovi: Na misii ve Východním Timoru objevili cenu společenství | Missio interview* [video soubor]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=MTLKp1P9a1A>
- CNA Insider. (2022, 22. prosince). „*We Are Ready To Join ASEAN*“: José Ramos-Horta, Timor-Leste President | *In Conversation* [videosoubor]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=us9jbpT5uAs>

O kom jsou další lekce?

Sir Joseph Rotblat

Leymah Gbowee

arcibiskup Desmond Tutu

Betty Williams

Shirin Ebadi

Kailash Satyarthi

Alfred Nobel

14 laureátů Nobelovy ceny za mír

Jody Williams

Óscar Arias Sánchez

Rigoberta Menchú Tum

Tawakkol Karman

Adolfo Pérez Esquivel

Mairead Corrigan Maguire

Jeho Svatost Dalajláma

KONTAKTUJTE NÁS

Máte zájem o více informací o programu PeaceJam?

Navštivte naše stránky peacejam.cz
nebo nám pošlete mail na info@peacejam.cz

Těšíme se na spolupráci s Vámi!

